

Datum: 25-01-2003

Pagina: 034

Rubriek:

Auteur: OOMEN, M.

De moraal volgens Bureau Integriteit

Het verschil tussen goed en kwaad

door Mar Oomen, illustratie Tobias Schalken

Voorkeursbehandelingen, regels overtreden, kleine vergrijpen door de vingers zien – het gebeurt zo gemakkelijk. Maar het zou niet moeten. Deze week begint het Weekboek nieuwe moraal (pagina 39), waarin lezers vertellen hoe zij in de praktijk vormgeven aan normen en waarden. Zij zijn niet de enigen. Zo probeert het Amsterdamse Bureau Integriteit ambtenaren en politici weer moreel besef bij te brengen. En staat daarom bij sommigen te boek als matennaai.

'Zie je de koppen in Het Parool al voor je?' zegt jurist Fergal van de Wouw haast terloops tegen zijn collega's. 'Dat wordt een schandaal.'

Het loopt tegen het einde van de dag. Buiten schittert de regen in het licht van de lantaarnpalen. Vijf medewerkers van Bureau Integriteit van de gemeente Amsterdam debatteren al ruim een uur over de vraag hoe zwaar ze het 'vergreep' van een financieel ambtenaar moeten aanrekenen. De sfeer is gelaten, zo van: ach, zo erg was het toch niet – het paste bij de cultuur van die jaren. Bovendien: het is zo lang geleden.

Begin jaren negentig heeft de ambtenaar lopen rommelen met zijn declaraties. Tijdens een ander onderzoek naar fraude was dat boven tafel gekomen en Kees Groot en Erik van Tellingen, de 'onderzoekers' van Bureau Integriteit, hebben het bevestigd gekregen. De man in kwestie heeft toevallig net zijn ontslag ingediend, hem 'straffen' kan dus niet meer. Maar, wil zijn baas weten, mogen ze niet toch een afscheidsfeest voor hem organiseren? Hij heeft ondertussen al zo lang voor de gemeente gewerkt.

Waarom niet? vindt aanvankelijk iedereen. Zelfs risicoanalist Moniek Bouland, de strengste uit het gezelschap, zegt: 'Van mij mag hij best een feest krijgen. Als voor iedereen maar duidelijk is dat dit nooit meer mag gebeuren.'

Socioloog Bart Hofstee is met een dikke stift bij de flapover gaan staan. Wat pleit voor de ambtenaar, wat tegen hem. Al snel staat onder 'voor' een waslijst van verzachtende omstandigheden: nu zou het een doodzonde zijn geweest, maar tien jaar geleden werd 'in heel Nederland over dit soort zaken niet zo moeilijk gedaan', aldus Jeroen Steenbrink, hoofd van Bureau Integriteit. 'Bovendien: hij heeft de schade vergoed.'

De ambtenaar is niet, en ook dat pleit voor hem, vindt onderzoeker Kees Groot, 'gigantisch ontspoord'. Hij was heel creatief in het vinden van eenvoudige oplossingen voor ingewikkelde problemen.

'Misschien,' concludeert Jeroen Steenbrink ten slotte, 'moet zijn directeur zelf maar bepalen hoe hij afscheid van deze medewerker wil nemen.'

En net op dat moment zegt Fergal van de Wouw, bijna als grap: 'Frauderende ambtenaar krijgt knallend afscheidsfeest.' Iedereen valt even stil. En nu beginnen ze allemaal opgewonden door elkaar heen te praten.

'Bureau Integriteit stelt volgens de pers al zo weinig voor.'

'Het aanzien van de gemeente is al zo geschaad.'

'Een uitbundig feest kan het erger maken.'

'Niet alleen de gemeente, ook de collega's van die ambtenaar zullen schade oplopen.'

'De geloofwaardigheid van de gemeente is in het geding,' vat Hofstee de commotie samen.

'Wat vinden we een passend afscheid?'

'Dat lijkt me duidelijk,' zegt Hofstee: 'Via de achterdeur eruit.'

Wonderlijk hoe een gemoedelijk gesprek – ach, zo erg was het allemaal niet, gun die man toch dat feest – door één argument verandert in een onvermijdelijke afrekening: eruit met die vent!

De geloofwaardigheid van de gemeente is dan ook niet zo maar een argument, benadrukt Bart Hofstee, maar een beginselargument. 'Iets dat in zichzelf geldigheid heeft. Eigenlijk een soort tautologie: het is zo omdat het zo is.'

Filosoof Frans Geraedts, denker en trainer bij Bureau Integriteit, legt het begrip graag uit aan de hand van een plastisch voorbeeld. 'Stel,' zegt hij tijdens een zogenoemde dilemmatraining – Geraedts traint ambtenaren van de gemeente Amsterdam in het nemen van moreel juiste beslissingen – 'je ligt op de operatietafel met een ontstoken blindedarm. Voordat hij gaat opereren, onderzoekt de chirurg of je hart, je nieren en je longen geschikt zijn als donororganen – je kan toch nooit weten, misschien sterf je wel onder het mes.'

Net op dat moment komen er drie mensen het ziekenhuis binnen die jouw organen goed kunnen gebruiken. Mooi, denkt de chirurg, ik kan drie levens redden. Ik hoef er maar een te offeren. Hij doet dat niet, omdat niemand het recht heeft jouw leven te offeren. En dat is,' zegt Geraedts, 'een beginselargument. Beginselargumenten wegen altijd zwaarder dan gevolgenargumenten (bijvoorbeeld: ik ontsla hem niet, want hij vindt moeilijk een andere baan) en religieuze argumenten (bijvoorbeeld: het staat in de bijbel). Probeer je maar eens voor te stellen wat er gebeurt als die chirurg wél met je leven gaat rekenen.'

Beginselargumenten, gevolgenargumenten, religieuze argumenten. Medewerkers van Bureau Integriteit van de gemeente Amsterdam goochelen met filosofische termen alsof ze in een filosofisch café zitten. Ze zijn dan ook allemaal geoefend in morele oordeelsvorming. De methode die ze daarbij aangereikt kregen, is zo goed bevallen, dat hij vrijwel overal waar dat mogelijk is, wordt toegepast.

Bij bijna elke ingewikkelde kwestie die ze in hun werk tegenkomen, gaan enkele medewerkers van Bureau Integriteit een paar uur met elkaar om de tafel zitten. Ze debatteren dan gestructureerd over vragen als: 'Hoe moeten we dit vergrijp beoordelen?' 'Zijn hier regels overtreden?' 'Welke straf past deze man?' 'Met welke dilemma's hebben politici te maken?' 'Had deze ambtenaar anders kunnen handelen?'

Ook enkele directeuren hebben inmiddels de methode ontdekt. Ze komen bij Bureau Integriteit langs om dilemma's te bespreken waar ze in hun eentje niet uit komen. Of Jeroen Steenbrink stuurt een van zijn filosofen voor een consult.

'Wij leveren een recept voor een innerlijke strijd,' zegt Frans Geraedts. Dilemma's zijn bijvoorbeeld: uit hoofde van je functie weet je hoe de Noord-Zuidlijn gaat lopen, toevallig precies door het huis van een goede vriend. Ga je hem vast waarschuwen, zodat hij zijn

huis nog duur kan verkopen, ook al is die informatie geheim? Of de vraag: moet deze gemeentelijke dienst worden geprivatiseerd of geliquideerd. Het personeel wil graag privatiseren, maar je weet: dit bedrijf gaat het op de markt niet redden.'

'Het primaat van de politiek tegenover de deskundigheid van de ambtenaar. Daarover gaan veel dilemma's bij de gemeente,' zegt Bart Hofstee. 'Praat maar eens met David Beekhuis, hij is adjunct-directeur bij de directie Bedrijven, daar worden ze vaak met morele problemen geconfronteerd.'

Enkele diensten en stadsdelen van de gemeente Amsterdam zijn huiverig voor Bureau Integriteit, maar Beekhuis blijkt er kind aan huis. Hij heeft pas met zijn team een dilemmatraining gevolgd en voor dit jaar alweer drie keer drie uur trainingstijd gereserveerd. Met Heleen de Koningh, plaatsvervangend hoofd van Bureau Integriteit, heeft hij besproken wat hij tegen de journalist zal zeggen en eigenlijk wilde hij zich ook nog met Bart Hofstee voorbereiden op het gesprek, maar die afspraak is niet doorgegaan.

'Om de gevaren van belangenverstrengeling voor de gemeente te beperken, hebben wij de afgelopen jaren alle nevenfuncties van politici en ambtenaren in kaart proberen te brengen,' zegt de lange, slanke man met vlasblond haar in zijn kantoortje. Op het white board bij zijn bureau staat 'dagjes uit/elkaar aanspreken', 'onderlinge kruisbestuiving', 'leergang morele oordeelsvorming'. 'We kwamen tot de conclusie dat veertig van de vijftienzeventig nevenfuncties van ambtenaren afgestoten moesten worden. Ze waren niet te verenigen met hun baan bij de gemeente, vonden wij.

En wat gebeurt: de betreffende ambtenaren bellen op: "Hé, David, wat doe je nu, zo komt mijn pensioenvoorziening in gevaar." Ze lobbyen bij de raad en de wethouders, en uiteindelijk beslist het college dat er maar vijftientig in plaats van veertig nevenfuncties afgestoten hoeven te worden. Tja, je voelt je aangetast in je beroepseer, je vraagt je af: hoe verenig ik dit met mijn geweten. Maar ja, wat doe je eraan? De politiek heeft het voor het zeggen.'

Daar sta je dan als braafste jongetje van de klas. Zo moet Bureau Integriteit van de gemeente Amsterdam zich ook regelmatig voelen. Dan heb je het beste voor met de gemeente, probeer je integriteitsschendingen stevig aan te pakken, ontwikkel je methoden om van de gemeente (ambtenaren en politici) een moreel zuivere organisatie te maken – en word je voortdurend teruggefloten, niet serieus genomen of voor gek gezet, is het niet intern dan wel door de pers.

Is het daarom dat Bureau Integriteit graag meewerkt aan een artikel over zijn werkwijze? (Overigens onder voorwaarde dat ik een geheimhoudingsverklaring onderteken. Bovendien mag ik alleen een dilemmatraining bijwonen als ik zelf actief deelneem, want net zoals in het alternatieve therapeutische circuit geldt hier de regel: doen is begrijpen.)

Is het daarom dat Jeroen Steenbrink en de filosofen steeds vragen: heb je de burgemeester al gesproken? Als gedrukt staat dat zelfs de burgemeester een dilemmatraining heeft gevolgd en daar ook nog enthousiast over was, wordt het wellicht makkelijker om ook de ambtenaren over de streep te trekken. En ben je als bureau niet meer alleen een 'matennaai'.

Een jaar bestaat het bureau nu in zijn huidige vorm, zeventien mensen zijn eraan verbonden: onder anderen juristen, een bestuurskundige, twee voormalige politieagenten en een historica (de 'onderzoekers'), mensen uit het bedrijfsleven die risico--analyses uitvoeren, een gedetacheerde officier van justitie (het hoofd), enkele filosofen en een socioloog. Hun taak, kort samengevat: het integer maken en houden van de gemeente Amsterdam.

De onderzoekers zijn aangesteld om 'de rotzooi' op te ruimen. In opdracht van het college

van Burgemeester en Wethouders, directeuren van diensten of van stadsdeelsecretarissen of -voorzitters onderzoeken ze (vermoedens) van fraude, diefstal, misbruik van informatie, verspilling of wangedrag, om maar wat voorbeelden van integriteitsschendingen te noemen.

'Als er op de werkvloer een klap wordt uitgedeeld, zoeken wij ook uit hoe dat komt,' zegt onderzoeker Erik van Tellingén. 'Waarom heeft die persoon die klap op zijn neus gekregen. Hoe is die situatie ontstaan.' Bij strafbare feiten doen de onderzoekers aangifte bij de politie. Zelf hebben ze geen opsporingsbevoegdheid.

De risicoanalisten brengen in kaart op welk moment, in welke functie het verleidelijk is de boel te belazeren. Waarom, bijvoorbeeld, gaat het bij een dienst als Stadstoezicht zo vaak mis? ('Risicoanalist Moniek Bouland: 'Ik zit nu met een dilemma waarover ik toch eens met Frans moet praten: mag je persoonsgebonden risico's benoemen. Ik bedoel: bij Stadstoezicht werken veel mensen die jarenlang geen baan hadden. Mag je ervan uitgaan dat zij wellicht schulden hebben en om die reden beter niet met baar geld kunnen omgaan omdat de verlokkingen eens te groot zouden kunnen worden?')

De filosofen zijn er vooral voor de preventie. (Zelf zeggen ze liever: 'We helpen de ambtenaar de juiste afweging te maken.') Zij moeten rotzooi voorkomen. En dat doen ze door de ambtenaar te leren denken in 'goed' en 'kwaad', in 'waar' en 'onwaar'. De dilemmatrainingen moeten ervoor zorgen dat iedere ambtenaar als het ware zijn eigen priester of dominee wordt, ook al zul je dat Frans Geraedts of Leonard de Jong nooit horen zeggen. Want de gebodsgod is een gepasseerd station. De filosofen zijn er ook om de algemene zuiverheidsoperatie te begeleiden, zij fungeren als het denkende geweten van Bureau Integriteit.

'De gemeente Amsterdam heeft als motto: "Alleen het resultaat telt," zegt Heleen de Koningh, plaatsvervangend hoofd van Bureau Integriteit. 'Wij voegen daaraan toe: "Maar alleen als het moreel juist tot stand is gekomen."

Overigens kan het bureau niet zomaar ongevraagd overal binnenwandelen. Voor de onderzoekers geldt: pas als er brand is, mogen ze komen blussen, en dan nog alleen op verzoek van het college, een dienstdirecteur of een stadsdeelsecretaris. En ook de filosofen en risicoanalisten moeten wachten op een uitnodiging.

Wijlen Ien Dales was een van de eersten die integriteit op de agenda van overheidorganisaties probeerden te krijgen. Ruim tien jaar geleden sprak ze in een 'donderpreek' voor de jaarvergadering van Nederlandse gemeenten over 'machtsbederf' en 'ontbinding' in de heersende bestuurscultuur. Ze had het gelijk aan haar zijde, meer nog waarschijnlijk dan ze zelf had kunnen bevroeden.

In overheidsland volgde de ene affaire de andere op: van de ESF-fraude (fraude met Europese subsidies), de Ceteco-affaire (speculatie met overheidsgelden), de hbo-fraude, de bonnetjesaffaire(s) tot de bouwfraude, om er maar enkele te noemen. Bij de gemeente Amsterdam staan de miljoenenaffaire bij het Gemeentevervoerbedrijf (GVB) nog redelijk vers in het geheugen en de reeks fraudeschandalen bij Parkeerbeheer, nu Stadstoezicht geheten.

Sinds ongeveer midden jaren negentig proberen diverse overheden integriteitsprogramma's te ontwikkelen. Niet altijd met evenveel succes. Want waar moet je het vandaan halen: integriteit?

'Tot ongeveer 1965 werd de moraal bij de overheid in stand gehouden door de kerk,' zegt Leonard de Jong, een van drie filosofen bij Bureau Integriteit. 'Zo werd de top van de belastingdienst doelbewust gerekruteerd uit de ARP. Op die manier wist men de strakke moraal van de mannenbroeders de dienst binnen te halen. Nu moet de overheid zelf zorgen voor de morele hygiëne binnen haar organisaties. Bij de belastingdienst houden ze al zo'n

acht jaar dilemmatrainingen.'

Heleen de Koningh, plaatsvervangend hoofd van Bureau Integriteit, zegt het wat concreter. Dat er meer gefraudeerd wordt bij de gemeente Amsterdam komt eigenlijk vooral, zegt ze met zoveel woorden, doordat er sinds de jaren tachtig ook meer gelegenheid voor is.

In de no-nonsensejaren van bezuinigingen moest alles sneller, goedkoper en efficiënter, zegt de kleine, kordate vrouw met kort grijs haar, grijze broek, zwart jasje. ('Als ik met Heleen door de stad fiets,' zegt Jeroen Steenbrink, terugkomend van een persconferentie, 'kan ik haar bijna niet bijhouden.')

'We schaften functies af die overbodig leken. Handelingen die door drie personen verricht werden – de kasoverdracht bij burgerzaken bijvoorbeeld – konden eigenlijk ook wel door één persoon gedaan worden.'

De onkreukbare ambtenaar die altijd weer een onontkoombare collega naast zich had, kwam er steeds vaker alleen voor te staan. En daarbovenop kwam nog de privatisering die van de plichtsgetrouwe overheidsdienaar een zelfstandige, handige regelaar maakte.

'Zo'n Silodam-kwestie had zich tien, vijftien jaar geleden nooit voor kunnen doen,' zegt De Koningh. 'Allereerst natuurlijk omdat de gemeente toen nog niet betrokken was bij de bouw van dure koopwoningen. Maar ook omdat we toen alle bouwprojecten zelf voorbereidden en zelf beheerden. Met marktpartijen hadden we nauwelijks te maken.'

'Huizen Silodam: eigen VIP eerst', kopte Het Parool november vorig jaar. Bij de verdeling van 143 zeer populaire luxueuze koopwoningen in het westelijk havengebied van Amsterdam hadden twee politici en een ambtenaar die nauw betrokken waren geweest bij het bouwproject een voorkeursbehandeling gekregen. De woningen waar de drie hun zinnen op hadden gezet, kregen ze ook. Ze hoefden niet mee te doen aan een loting, zoals de elfhonderd anderen die ook belangstelling hadden voor de woningen. De betrokken projectontwikkelaars en bouwbedrijven hadden hen, zo ontdekte Bureau Integriteit, samen met twaalf anderen op een zogenaamde vip-lijst gezet.

Toch, concludeerde datzelfde Bureau Integriteit, was de drie niets te verwijten. Allereerst omdat ze niet wisten dat ze voorgetrokken waren. Maar zelfs als ze dat wél hadden geweten, dan nog, zegt Heleen de Koningh, was hen, formeel althans, niets te verwijten geweest. Want er zijn geen regels die een voorkeursbehandeling verbieden.

De redenatie snijdt hout, toch blijft de Silodam-kwestie een vieze smaak in de mond geven. De kwestie laat zien hoe makkelijk het is om als ambtenaar in drijfzand terecht te komen. Om dat te voorkomen, zijn twee dingen noodzakelijk, vindt filosoof Frans Geraedts: duidelijke regels, iedereen moet weten waar hij aan toe is, ook de bedrijven waarmee de gemeente samenwerkt ('ga tegen de projectontwikkelaars zeggen dat ze niet meer met voorkeurslijsten mogen werken'). Tegelijkertijd moet de ambtenaar een veel fijnere antenne ontwikkelen voor wat wel en niet kan.

'Moreel handelen. Wat is moreel handelen?' vraagt de springerige man met zware wenkbrauwen en wilde donkere haren aan de bedrijfsjournalisten van de gemeente Amsterdam. Ook nog eens gekleed in een zwarte broek, een zwarte trui en een zwart jasje, beantwoordt Frans Geraedts helemaal aan het stereotiepe beeld van de filosoof. ('Hij komt regelmatig te laat, vergeet afspraken en is vaak zijn pasje vergeten,' zegt secretariaatsmedewerker Lisette Schoenmakers. 'Schrijf dat ook maar op.')

Geraedts vervolgt: 'Moreel handelen is handelen in overeenstemming met de waarden en normen waaraan ik mijzelf en anderen in redelijkheid gehouden acht. Iedereen mee eens?'

'Mijn waarden en normen zijn niet strikt omschreven,' zegt een van de deelnemers van de dilemmatraining. 'Waarden en normen kunnen voor iedereen wat anders betekenen.'

'Flauwekul,' reageert Geraedts. 'In Nederland hebben we ons aangeleerd dat waarden en normen een kwestie zijn van smaak. Alsof het om spruitjes of broccoli gaat. Als jij tegen kindermishandeling bent, vind je ook dat je buurvrouw haar kinderen niet mag slaan en ook de mensen in China mogen hun kinderen niet mishandelen. Morele opvattingen bevatten een enorme claim, ze gelden niet alleen voor jouzelf, maar voor iedereen.'

Geraedts vervolgt met een college 'integriteit in cultuurhistorisch perspectief'.

'Vijftienhonderd jaar lang', zegt hij, 'heeft de kerk onze moraal onderhouden. De afgelopen vijftig jaar is die traditie volledig afgetakeld. En er kwam niets voor in de plaats. Nu moet iedereen zelf bepalen wat moreel juist is.' (Zoals burgemeester Job Cohen zegt: 'We zitten in een tijd dat we onze vastigheid aan onszelf moeten ontleen. We moeten onze eigen ankerpunten op een rij krijgen.')

Geraedts vraagt ons de belangrijkste en lastigste beslissingen op te schrijven die we de laatste maanden hebben moeten nemen, in ons werk en in ons privéleven. ('Dat is het grote voordeel van deze methode,' zegt Bart Hofstee later, 'je moet aan de slag met je eigen dilemma's. Integriteitstrainingen als De achterkant van het gelijk werken uitsluitend met fictieve voorbeelden.')

Vervolgens kiest hij er twee uit en moeten we per dilemma opschrijven wie allemaal betrokken zijn, wie de beslissing neemt en welke argumenten voor het ene besluit pleiten en welke voor het andere. Uiteindelijk moeten we tot een conclusie komen en peilen wat ons gevoel daarover zegt.

'Kan ik mijn kind van vier maanden naar de crèche brengen,' een dergelijke vraag, zegt Geraedts, komt bijna in elke dilemmatraining weer terug. Hij pakt een stift en schrijft op. Onder argumenten 'voor' staan, blijkt na analyse vrijwel uitsluitend zoals Geraedts ze noemt 'gevolgenargumenten' ('dat is goed voor mijn carrière', of: 'ik heb nu tenminste een plek in de crèche') en 'smoesjes' ('dan kan het kind met andere kinderen spelen').

Onder 'tegen' groeit al snel een waslijst van 'beginselargumenten' volgens de 'wet' van Geraedts: het kind krijgt minder aandacht, minder liefde, de ouder-kindband wordt minder sterk.

Bij elk argument dat erbij komt, sputtert de man die het dilemma heeft ingebracht, tegen: dat is niet bewezen, hoeveel liefde heeft een kind eigenlijk nodig. Op de crèche krijgt ze ook liefde en aandacht.

(Burgemeester Job Cohen: 'Toen wij in onze training het besluit behandelden om de screeningsruimte van psychiatrische patiënten te sluiten een week nadat hij was opengegaan, mocht de persoon die dat besluit had ingebracht, haar mond niet opendoen, zolang wij niet al onze argumenten hadden genoemd. Ze zat wel voortdurend op het puntje van haar stoel.')

'Het probleem is vaak,' zegt Frans Geraedts, 'dat we bij ingewikkelde beslissingen sommige argumenten niet willen toelaten, omdat ze ons niet uitkomen.'

En tijdens zo'n training kun je niet meer ontsnappen aan alle mitsen en maren die je in je eentje altijd zo handig weet te negeren. Onder het toezien van je teamgenoten moet je ook die in volle glorie aanschouwen en anders doen zij het wel voor je. Uiteindelijk neem je het besluit dat onvermijdelijk is, volgens jezelf, je collega's en natuurlijk je trainer. Ineens ben je niet meer die man of vrouw die het altijd maar op een akkoordje gooit met zichzelf. Opluchting en rust zijn het gevolg.

Het is woensdag, vroeg in de ochtend. Risicoanalist Moniek Bouland, een blonde, snel en veel pratende zeer energieke vrouw ('Er zijn veel veilingmeesters in de familie') zit op de grond in de filosofenkamer met allemaal vellen met diagrammen voor haar neus. Geraedts

zit tegenover haar onderuit gezakt in een stoel een kopje thee te drinken.

Vanaf maart 2003 moeten alle gemeente- en stadsdeelraden van Nederland een gedragscode hebben. Bureau Integriteit kan de Amsterdamse raden helpen die op te stellen, aan de hand van eigen 'echte' dilemma's. Bouland en Geraedts bereiden nu wat trainingen voor die ze met een aantal deelraden gaan houden.

In hoog tempo rollen de kerntaken en mogelijke dilemma's van fractie- en raadsleden over tafel. 'Als er sprake is van een dilemma tussen de raad en de fractie, gaat de verantwoordelijkheid van de raad boven die van de fractie.'

'Mag ik een serieus grapje toevoegen?' vraagt Geraedts ineens. 'Als raad behoort het tot een van je taken dat je gedragsregels opstelt die het beheer van het mandaat dat je van de kiezers hebt gekregen, ondersteunen.' 'Jammer dat we over dit soort zaken niet met de gemeenteraad kunnen praten,' zegt Bouland.

Ook al is burgemeester Job Cohen enthousiast over de dilemmatraining die hij onderging, de gemeenteraad van Amsterdam wil er niet aan. (Cohen: 'Ik ga over veel in Amsterdam, maar niet over de raad.') Geef ons maar wat regels, heeft de raad gezegd, we willen geen training. ('Maar,' zegt Hofstee tijdens het allerlaatste gesprek, 'misschien verandert hun houding. Vorige week is de PvdA bij ons langs geweest. En eigenlijk is dat ook wel logisch: je bespreekt je dilemma's als fractielid liever niet met de hele raad.')

Een paar deelraden hebben de hulp van Bureau Integriteit ingeschakeld. Maar de meeste hebben laten weten dat ze heel goed hun eigen gedragsregels kunnen opstellen.

Zo zijn er meer signalen dat niet overal de looper uitgaat voor de kwelgeesten van Bureau Integriteit, die hoe dan ook onrust en ongemak brengen in de gelederen. De gemeente mag dan de begrippen 'open, actief en integer' heel passend vinden voor haar organisatie en ze mag de ooit weggeworpen ambtseed opnieuw ingevoerd hebben, het Bureau is vaak nog een stap te ver.

Zelfs de baas van Bureau Integriteit, de Bestuursdienst, een van de belangrijkste diensten van de gemeente Amsterdam, heeft laten weten liever Achterkant van het gelijk-trainingen van één dagdeel te willen voor zijn medewerkers.

'Dan moeten ze niet bij ons zijn,' zegt Jeroen Steenbrink strijdlustig. 'Wij geven alleen trainingen waar je ook echt iets aan hebt. Wij gaan voor goud.'

bert nienhuis
TOBIAS SCHALKEN

Copyright © 2003 Weekbladpers Tijdschriften (Onbekend)